

Zygmunt Zieliński, *Katolicyzm, człowiek, polityka. Przeszłość i teraźniejszość*, Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL 2002, ss. 174, indeks os.

Książka składa się z ośmiu rozdziałów stanowiących zamknięte całości. Wiązą je występujące w każdym z tych studiów treści wiodące, przede wszystkim katolicyzm jako wartość nadrzędna w stosunku do pojęcia „Kościół”. Autor bowiem ma na celu ukazanie funkcjonowania nie tyle instytucji, ile idei reprezentowanych przez oficjalny Kościół, lecz również – każdego wierzącego po katolicku, bez względu na jego osobisty stosunek do tegoż Kościoła. Nauka katolicka ma tu odniesienie do człowieka rozumianego jako *homo politicus*, stąd uwzględniona jest tu szeroko relacja między katolikiem a polityką i z kolei obecność tej ostatniej w środowisku naturalnym każdego wierzącego, jakim jest Kościół. Recenzowane dzieło mówi przede wszystkim o przeszłości, ale trudno widzieć w nim studium *par excellence* historyczne, bowiem każdy z poruszanych tematów przenosi się niejako automatycznie do chwili obecnej, co jest szczególnym atutem książki. Racją takiej wizji poruszanych tu zagadnień jest promieniowanie dziejów na teraźniejszość i trudność uchwycenia momentu, w którym to, co bieżące, przechodzi do kategorii historii. Tak więc świadomość historyczna kształtuje współczesne punkty widzenia. Z kolei gotowe schematy rzeczywistości zmitologizowanej wracają zawsze jako wartości transcendentne, wspomagające kształtowanie przekonań politycznych, społecznych czy światopoglądowych. W odniesieniu do katolicyzmu te zmitologizowane wartości, działające na człowieka w postaci zadomowionych w nim haseł, aksjomatów, mogą okazać się pozytywnym budulcem, ale równie dobrze – materiałem destrukcyjnym. Przykładów dostarcza tu zarówno okres PRL, jak też wcześniejsze i późniejsze epoki.

Gdzieś od połowy lat siedemdziesiątych XX w. Kościół w Polsce znalazł się w dość osobliwej sytuacji. Przynajmniej niektóre jego kręgi uległy zbyt mocno tryumfalizmowi i przeświadczeniu, że zdoła obronić naród przed stereotypem komunistycznego myślenia. Stąd jego beztroska w przygarnianiu pod własne skrzydła pozornie nawróconych. „Ta pomyłka w ocenie sytuacji – pisze ks. Z. Zieliński – pogłębiła się w czasie stanu wojennego, kiedy Kościół bywał ucieczką nawet dla osób pałających skądinąd do niego nienawiścią. Maskarada, jaka wówczas myliła opinię publiczną, wydała ujemne dla Kościoła owoce po roku 1989, kiedy stał się on partnerem niepożądanym. Pod jednym względem bowiem nic się w stosunku do czasów PRL nie zmieniło: siły lewicy, koła liberalne wszelkiej maści, nie wyłączając niektórych środowisk katolickich, optują na rzecz laicyzmu we wszystkich dziedzinach życia” (s. 12).

Recenzowana książka ukazuje szeroko sformułowaną problematykę na przykładach konkretnych procesów dziejowych, prostując niekiedy sądy już zadomowione, jak w przypadku studium dotyczącego wojny i okupacji, niekiedy polemizując z poglądami ekstrawaganckimi. Mowa tu o rozdziale „Pius XII – bohater czarnej legendy?” czy też „Okupacyjnych dziejów Kościoła w Polsce gorzki suplement”. Podobnie jest też z takimi tematami, jak ekumenizm, dziś pozornie nienaruszalnymi obszarami (por.

s. 65-85). Po prostu Autor prezentuje swój pogląd odbiegający od utartego, ale tym bardziej warto przyjąć to, choćby jako propozycję rzetelnej dyskusji.

Książka *Katolicyzm, człowiek, polityka* nie jest trudna w odbiorze. Porusza przede wszystkim sprawy dziś aktualne, stąd może zdobyć kręgi czytelnicze zainteresowane obecnym i wczorajszym zmaganiem o światopogląd i katolicką wizję życia publicznego. Czytelnik otrzymuje więc ogromną porcję materiału erudycyjnego oraz inspirację do wielu nowych przemyśleń.

Ks. Edward Walewander

Krystyna Romaniszyn, *Kulturowe implikacje międzynarodowych migracji*, Lublin 2003, ss. 166 (Biblioteka Polonii, seria A: Studia; 26).

Profesor Krystyna Romaniszyn z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Jagiellońskiego od wielu lat prowadzi badania poświęcone problematyce współczesnych migracji międzynarodowych. Wyniki tych badań ogłaszała już w różnych czasopismach i dziełach zbiorowych. Niniejsza praca jest zbiorem kilku artykułów publikowanych wcześniej na łamach „Studiów Polonijnych”, uzupełnionych o badania terenowe przeprowadzone wśród polskich imigrantów w Atenach (1993) i Wiedniu (1999). Stanowi zatem zwieńczenie kilkuletnich studiów Autorki poświęconych temu zagadnieniu.

Analiza wpływu międzynarodowych migracji na przemiany kulturowe we współczesnym świecie stanowi cel, jaki sobie Autorka postawiła w omawianej publikacji. Przedmiotem jej dociekań naukowych są przede wszystkim doświadczenia zachodnio-europejskie i polskie.

Na początku Autorka zaprezentowała przegląd podstawowych koncepcji odnoszących się do zjawiska migracji, które uzewnętrznia się wskutek dążeń ludzi do poprawy warunków życia; samorealizacji; niekiedy zaś – z potrzeby ucieczki przed różnego rodzaju zagrożeniami. Migracje zaprezentowane zostały jako zjawisko o charakterze ekonomicznym, społecznym i kulturowym. Szczególnie ten ostatni przejaw migracji Autorka wyeksponowała, koncentrując się na człowieku jako podmiocie działań społeczno-kulturowych. Następnie, w rozdziale drugim, omówiła ruch migracyjny jako jedno z najważniejszych zjawisk we współczesnym świecie. Perspektywa antropologiczna, prezentowana w książce, uzupełnia opracowane już socjologiczne, demograficzne, geograficzne i historyczne aspekty międzynarodowych migracji.

Dyskusja na temat kulturowych implikacji międzynarodowych migracji oparta jest o rozumienie kultury proponowanej przez Antoninę Kłoskowską – jako kultury materialnej, kultury społecznej i kultury symbolicznej. Takie rozróżnienie umożliwia zastosowanie analizy migracji międzynarodowych na poziomie społeczeństwa (rozdział 3) i na poziomie lokalnych społeczności (rozdział 4). W rozdziale trzecim została omówiona sprawa przekształcania się państw europejskich w państwa wielo-